

Avdelningen för analys
Erica Brostedt
Erica.Brostedt@socialstyrelsen.se
Annica Bergendal
Annica.Bergendal@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
103 33 Stockholm

Socialstyrelsens yttrande över delbetänkandet Tandvårdens stöd till våldsutsatta patienter (SOU 2023:10)

Socialdepartementets dnr S2023/00827

Socialstyrelsen lämnar i detta yttrande ett antal övergripande synpunkter på delbetänkandet och lämnar mer ingående synpunkter på bedömningar och förslag som särskilt avser Socialstyrelsens uppdrag.

Sammanfattning övergripande synpunkter

Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att det på nationell nivå bör tas initiativ för att tandvården ska omfattas av samma skyldigheter som övrig hälso- och sjukvård i frågor om våld i nära relationer. Socialstyrelsen instämmer även i utredningens bedömning att det inte är rimligt att personer som blir utsatta för mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld eller våld i nära relationer, utöver det lidande som våldet i sig orsakar, dessutom drabbas av höga tandvårdskostnader. Socialstyrelsen anser dock att det i betänkandet inte är tydligt vilka personer som är berättigade till tandvårdsstöd till följd av våld och hur bedömningen skall göras.

I Socialstyrelsens utvärdering om tandvårdsstöd från 2018 lyfte samtliga bedömningstandläkare som deltog i utvärderingens enkätundersökning att de upplevde att det finns svårigheter att göra bedömningar inom ramen för stöden gällande tandvård som ett led i sjukdomsbehandling. Svårigheterna handlade framför allt om att avgöra om enskilda personer kvalificerar sig för tandvårdsstöd eller inte. Det är därför viktigt att det ekonomiska stödet utformas så att kriterierna inte är alltför svåra att uppnå och att tillämpningsområdet är tydligt. Socialstyrelsen ser annars en risk för att det blir svårt för regionen att bedöma om en person är berättigad till stödet. Det är även viktigt med en enhetlig och tydlig avgränsning av målgruppen för att minska risken att regionernas tillämpning skiljer sig åt.

Socialstyrelsen framförde i utredningen den övergripande slutsatsen att tandvårdsförordningen (1998:1338) skulle behöva genomgå en översyn och omfattande revidering. Av det skälet ställer vi oss tveksamma till att tillföra ytterligare ett tandvårdsstöd till förordningen, vilket också utredningen noterat i sin text.

Kapitel 5

5.4 Utredningens bedömning

Bedömning: – tandvården ska omfattas av samma skyldigheter som övrig hälso- och sjukvård i frågor om våld i nära relationer

Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att det på nationell nivå bör tas initiativ för att tandvården ska omfattas av samma skyldigheter som hälso- och sjukvården i frågor om våld i nära relationer.

I betänkandet på s. 141 f. beskrivs hur tandvårdens ansvar när det gäller våld i nära relationer skiljer sig från det ansvar hälso- och sjukvården har, bland annat i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer. I det sammanhanget vill Socialstyrelsen lyfta att Socialstyrelsen har bemyndiganden i förhållande till hälso- och sjukvården som inte gäller för tandvården, vilket även omnämns i utredningen på s. 46. När det gäller hälso- och sjukvården har Socialstyrelsen bland annat ett så kallat normgivningsbemyndigande i 8 kap. 1 § hälso- och sjukvårdsförordningen (2017:80) att meddela föreskrifter om hälso- och sjukvård som behövs till skydd för enskilda.

Något motsvarande bemyndigande finns inte på tandvårdens område, där Socialstyrelsen med undantag av vissa specifika områden endast har bemyndigande att meddela föreskrifter om tandvårdslagens verkställighet (13 § tandvårdsförordningen (1998:1338)). Det innebär att Socialstyrelsen inte har samma förutsättningar att ta fram motsvarande föreskrifter som omfattar tandvården.

Kapitel 6

Utredningen skriver (s. 24) att de i kartläggningssuppdraget valt att på eget initiativ komplettera med personer som utsätts för annat könsrelaterat våld, det vill säga vålds- och sexualbrott där offrets kön är orsak till våldet och förhållandet inte är det att gärningspersonen är en man och offret en kvinna. Det framgår dock på s. 151 att utredningen i kapitel 6 och i förslaget till författningstext också använder andra språkliga varianter av dessa begrepp. Det är dock tveksamt om begreppet ”annat könsrelaterat våld” motsvaras av ”våld på grund av sitt kön, sin sexuella läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck eller annan jämförbar orsak”. Att var för sig olika begrepp används kan vara en orsak till att författningsförslagen upplevs som otydliga i relation till texten i utredningen. Detta kan behöva förtydligas i den fortsatta beredningen.

6.10 Utredningens sammanfattande analys och bedömning

Bedömning: Därför behövs ett förstärkt skydd mot höga tandvårdskostnader för personer som drabbas av orofaciala skador orsakade av mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld och våld i nära relationer.

Socialstyrelsen instämmer i utredningens bedömning att det inte är rimligt att personer som blir utsatta för mäns våld mot kvinnor, annat könsrelaterat våld eller våld i nära relationer, dessutom drabbas av höga tandvårdskostnader och att det därför behövs ett förstärkt skydd. Socialstyrelsen anser dock att det är viktigt att tillämpningsområdet blir tydligt. Socialstyrelsen ser att det kan bli svårt för regionerna att bedöma när övervägande skäl talar för att skadan orsakats av att patienten utsatts för våld på grund av sitt kön, sin sexuella läggning, könsöverskridande identitet eller uttryck eller annan jämförbar orsak. Särskilt det faktum att regionen behöver utreda vilket motiv som ligger bakom en skada framstår som svårt och främmande i förhållande till den typen av förhandsbedömningar som regionerna genomför idag.

6.11 Utredningens bedömningar och förslag

Förslag: Listan med behandlingar i 3 § tandvårdsförordningen ska kompletteras med två nya punkter.

Socialstyrelsen vill framhålla att våld mot närstående innefattar våld i många olika relationer. I handboken som Socialstyrelsen givit ut för att stödja tillämpningen av HSLF-FS 2022:39 i hälso- och sjukvårdens och tandvårdens arbete med våld i nära relationer finns följande beskrivning: Våld i nära relationer innefattar mäns och pojkars våld mot kvinnor och flickor i nära relationer. Våld i nära relationer innefattar även exempelvis våld mot barn av närstående, våld i nära relation där en kvinna utövar våld mot en manlig partner, våld i hbtqi-personers relationer, våld av barn mot föräldrar, våld av syskon, våld i ungas parrelationer och hedersrelaterat våld då våldsutövaren/våldsutövarna har en nära

relation till den våldsutsatta. Våld i nära relationer som förekommer i prostitution och människohandel innefattas också.

Bedömning: Socialstyrelsen bör ges i uppdrag att cirka två år efter bestämmelsernas ikraftträdande följa upp hur de tillämpats.

Socialstyrelsen ställer sig positiv till att följa upp tillämpningen av de nya bestämmelserna. Uppföljningen bör avgränsas till de uppgifter där data finns att tillgå från regionerna eftersom det aktuella tandvårdsstödet (tandvård som led i sjukdomsbehandling) inte omfattas av tandhälsoregistret.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Urban Lindberg. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Natalia Borg och enhetschefen Anastasia Nyman deltagit. Utredaren Annica Bergendal har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Urban Lindberg

Annica Bergendal